

Potrebna so dejanja

Med vprašanji, ki so za slovensko ljudstvo na Koroskem najbolj boleča, za tamošnje razmere pa zelo značilna, nesporno sodi tudi problem dvojezičnega šolstva. To ni nov problem, marveč se vleče že desetletja in je postal posebno pereč od trenutka, ko so uvedli tako imenovane ustrakristične šole.

Po vojni je koroska deželna vlada izdala odredbo o novem, dvojezičnem šolstvu. Ne glede na to, da se nekateri člani odredbe med seboj tepejo in ustvarjajo nejasnosti, je bilo vendar videti, da bo na Koroskem prišlo do šolske politike, ki bo za vse naše ljudstvo sprejemljivejša, kot je bilo šolstvo v bivši Avstriji.

Do tega bi verjetno tudi prišlo — če bi se odredba v praksi res izvajala. Zai pa temu ni tako. Na večini dvojezičnih šol se slovenski jezik poučuje v tako neznatni meri, da je v glavnem še vedno samo pripomoček pri nadaljevanju poučevanja. Zelo redki so učitelji, ki kažejo voljo, da bi mladino naučili materinje jezika in jo izpopolnili v njem. Večji del kaže do tega vprašanja odkrito nerazumevanje, nepravilen odnos ali pa celo izrazito sovražen duh.

Zaradi tega odnosa, hkrati pa ob pomankanju ustrežajočih učnih pripomočkov v slovenskem jeziku, zaradi posledne in neposredne podpore, ki jo dajejo šovinistično razpoloženim učiteljem neodgovorni in tudi odgovorni ljudje, trenutno ne more biti niti govora o izboljšanju položaja na šolah v slovenskem delu Koroske.

Ozračje, ki so ga v vprašanju šolstva skušali ustvariti v vseh prizadetih krajih Koroske; »ankete«, s katerimi so avstrijskemu ljudstvu hoteli vsiliti šovinističnega duha; zborovanja, na katerih so najostreje žigosali odredbo o dvojezičnem šolstvu, siračica, vse tisto, kar so v minulih mesecih složno podzeli neonacistični VDÜ, desno krilo OeVP ter njihov izvedenec za manjšinska vprašanja dr. Steinacher, da bi zbrisali ostanke slovenskega jezika in ustvarili razdor med avstrijskim in slovenskim ljudstvom — je pokazalo, da je na Koroskem še daleč do tega, ko bodo zabrisani ostanke šovinistične preteklosti. Vendar vse to so ozkostranci ter prenapeti, neodgovorni ljudje, polni skrajnega šovinizma.

Po mnogih znakih sodeč pa je avstrijski zvezni in koroski deželni oblasti danes, tako kot avstrijskemu in jugoslovanskemu ljudstvu, do dobrih in še boljših sosednih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo. Posebno še, ker to ni samo v korist obeh držav, ampak prav toliko v korist miru v tem delu Evrope.

Toda ti dobri medsebojni odnosi ne morejo obiti tistih demokratičnih pravic, ki delu slovenskega naroda, koroskim Slovincem po vseh postavah pripadajo. Nasprotno, prav na odnosu do koroskih Slovincov se lahko pokaže težnja po še boljših meddržavnih stikih.

Verujemo, da je to preprosto spoznanje, ki je globoko zakoreninjeno tako v jugoslovanskem kakor v avstrijskem ljudstvu, prodirlo tudi do koroskih šolskih oblasti. Zaradi tega pa je tembolj čudno, če se danes kaže nazven težnja po ureditvi šolskega vprašanja in izvajanju odredbe o dvojezičnem šolstvu, znotraj pa se dopušča, da terjavica šovinizma ali naprej, da v tem primeru prenekateri učitelji še dalje nemoteno nadaljujejo s sejanjem mržnje proti slovenskemu, to se pravi proti materinemu jeziku tistih učencev, ki so jim dani v vzgojo. Zato je nerazumljivo, če šolska oblast na Koroskem nastavlja naciste in koroskim Slovincem izrazito sovražne učitelje. Na šoli v Sinca vasi so pred kratkim zaposlili bivšega gestapovca Hugo Ibbouiga, ki je bil med vojno nadzornik tabornišča za slovenske seljence v Franzenarachu, če skušajo odstranjati učitelje, ki obvladajo slovenski jezik v Ledencih so hoteli odstraniti domačega učitelja ter zaposliti učiteljico, ki slovenski sploh ne obvlada in Nerazumljivo zato, ker so referent za dvojezično šolstvo in večina učiteljev, ki so 31. avgusta t. l. sodelovali

na pedagoškem nadaljevalnem tečaju v Celovcu, na naslednjem predavanju pa tudi odgovorni predstavniki deželne vlade, obsodili gonjo neodgovornih, ozkostranih in šovinističnih elementov proti dvojezičnemu šolstvu ter se izjavili za rešitev tega vprašanja, ki lahko mnogo doprinese k pomirnitvi dežele.

Vse to pa je samo del šolskega vprašanja, tako bolečega za naše ljudstvo onstran Karavank.

Če velik del učiteljstva kaže tako izrazito sovražen odnos do slovenskega jezika, tako močne težnje po nadaljnjem ponemčevanju otrok slovenskih staršev, potem se prav s tem v zvezi vsiljuje vprašanje — kje je slovensko učiteljstvo, ki bi vzgajalo slovensko mladino za bodoče učitelje na slovenskih šolah, zakaj ni slovenske gimnazije, zakaj ni slovenskih gospodarskih in strokovnih šol?

Rešitev teh temeljnih vprašanj lahko prispeva k odstranitvi šovinističnega duha, ki se še vedno bohoti v koroskem šolstvu, s tem pa tudi k pomirnitvi dežele in krepitvi dobrih sosedskih vezi med dvema mejašma. D. B.

Delegacija LR Kitajske bo sodelovala pri razpravi o Formozi

Lake Success, 25. nov. (Tanjug). Predsednik Varnostnega sveta dr. Aleš Bebler je sklical za danes ob 21. uri po jugoslovanskem času sejo Varnostnega sveta. Na začasnem dnevnem redu je vprašanje »Obožena invazije proti Formozi« in pritožba zaradi obožene napada na Koreji.

Politični odbor Generalne skupštine je sklenil danes s 30 glasovi proti 8, 22 delegacij pa se je glasovanja vzdražalo, poklicati delegacijo LR Kitajske, da bo sodelovala pri razpravi o pritožbi Sovjetske zveze zaradi ameriškega napada na Kitajsko.

Prihod delegacije LR Kitajske v New York

New York, 25. nov. (Tanjug). Reuter poroča, da je delegacija LR Kitajske prispela včeraj z letalom v New York. Delegacija ima 7 članov, od katerih sta dva člana ženski. General Vu Hšiju Cuan je izjavil ob prihodu, da upa, da bodo obtožbe osrednje vlade LR Kitajske proti »ameriški napadalnosti na Formozi« objektivno proučili v Varnostnem svetu.

Močan protinapad severnokorejskih in kitajskih enot — Južnokorejska divizija „Kapitol“ zavzela Čondžu

Tokio, 25. nov. (Tanjug). V istem času, ko so enote ameriške 2. divizije danes zavzele na levem krilu severozahodne fronte meoto Čondžu, pomembno železniško križišče na cesti proti Sinuidžiju, so severnokorejske in kitajske enote izvedle zelo močan protinapad na desnem krilu te fronte in vrgle 1. južnokorejsko divizijo 9 km nazaj. To je prvi večji poraz Mac Arthurjevih sil, odkar se je začela nova ofenziva, ki naj »konča vojno«.

Agencija France Presse poroča, da se je južnokorejskim četam, potem ko so ameriška letala in topništvo več ur bombardirali napredujoče nasprotnikove čete, posrečilo zavzeti nazaj izgubljene položaje.

Reuter poroča, da napredovanje sil generala Mac Arthurja na drugih odsekih

severozahodne fronte »presega načrtna pričakovanja«.

Južnokorejska divizija »Kapitol« je zavzela izpraznjeno mesto Čondžu na vzhodni obali Koreje, ki je oddaljeno komaj 80 km od sovjetske meje. Prva ameriška mornariška divizija, ki operira v okolici rezervarja Cusin, je imela le manjšo boje in patrolne operacije. Globok sneg ovira večje operacije te divizije.

Ameriško letalstvo je napravilo danes 340 poletov. Približno 190 poletov je bilo namenjenih zato, da bi preprečili prodor severnokorejskih in kitajskih enot na odedku 1. južnokorejske divizije. Težki bombniki so danes znova bombardirali mesti Huičon in Tečon, kjer so koncentrirane severnokorejske čete in material.

Skupina grških otrok odpotovala v Grčijo

Djerdjelija, 25. nov. (Tanjug). Danes je odšla iz naše države prva skupina grških otrok k svojim staršem, ki živijo v Grčiji. V skupini je 21 otrok. Do izročitve je prišlo danes opoldne na jugoslovansko-grški meji pri Djerdjeliji. Pri izročitvi otrok je sodelovala komisija mednarodnega Rdečega križa, v kateri so bili Leo de Mayer, delegat Lige družtev Rdečega križa in mednarodnega Rdečega križa, Georges Mingler, generalni sekretar grškega Rdečega križa, dr. Andrienne Lambert, delegat mednarodnega odbora Rdečega križa, dr. Telemah Dimitriadis, privatni docent in zdravnik, ki ga je v komisijo določil grški Rdeči križ, V. Lipovšek, zastopnica jugoslovanskega Rdečega križa, in dr. Marija Skundrić, zdravnica, ki jo je poslal v komisijo jugoslovanski Rdeči križ. Ob izročitvi so bili otroci zdravniško pregledani.

V prvi skupini so otroci iz domov Rdečega križa v Beli Crkvi, Crikvenici, Okroglem pri Kranju in Skoplju. Prav do odhoda iz naše države so bili otroci v oskrbi jugoslovanskega Rdečega križa. Vsi otroci so bili oblečeni v nove zimске obleke in je vsak dobil kovček perila, toaletne potrebščine in druge stvari.

Veliko daril za na pot so dobili otroci tudi od članic AFZ in od okrajnega odbora Rdečega križa v Djerdjeliji. Med svojim bivanjem v naši državi so se otroci najugodnejše počutili. Med pogovorom so otroci rekli, da so zelo hvaležni za veliko in topla skrb naše vlade, ki jim je bila iskazana v vseh domovih Rdečega križa v naši državi.

Z izročitvijo otrok njihovim staršem je jugoslovanska vlada prva začela izvajati enega izmed najpomembnejših mednarodnih aktov na podlagi sklepa Generalne skupštine OZN. Jugoslovanski Rdeči križ tudi še nadalje ugotavlja isetovnost grških otrok v Jugoslaviji, katerih stariši so v Grčiji.

Izpolnili so uslugo in poslali v svet stare fraze

Pred dnevi je varšavski »mirovni« kongres zaključil delo. Kakor ves potek, tako je bil tudi zaključek popolnoma skladu z načeli, ki veljajo v informbirojski zunanji politiki in njihovem pojmovanju mednarodnih odnosov. Sklepi tega kongresa so istovetni z zahtevami in predlogi, ki jih v Organizaciji združenih narodov postavlja sovjetska delegacija in njeni podporniki iz vrst informbirojskih držav.

Za dvoilične, ki imajo na jeziku vedno pripravljeno kopico lepo zvenelih fraz, delajo pa popolnoma drugače, so vsekarj značilni tudi naslednji sklepi manifestacije: »Obojamo vse poskuse kršenja mednarodnih sporazumov... ali pa »Propaganda nove vojne ogroža mir in je hud zločin proti človeštvu in se »Predlagamo, da se obnovijo normalni trgovinski odnosi med raznimi deželami itd. itd. Vse te lepo zvenee besede so navadne fraze, če upostevamo, da so prav informbirojske države s Sovjetsko zvezo na čelu tiste, ki so na primeru naše domovine najbolj grobo kršile mednarodne sporazume, ki propagirajo vojno proti našim narodom in to celo v istem času in iz istega mesta, odkoder pošiljajo svetu svoje mirne pozive in manifestacije. Njihova nesramnost je celo tako velika, da upajo govoriti o »ravnosti« raztrkanjanja poskusov agresorjev, da bi zameglili pojem agresije in opravičili umesavanje v notranje zadeve drugih narodov. Vprašanje, kdo bi rad zameglil pojem agresije, je nedvomno precej prede. Kajti po njihovem je očitavno vse drugo agresija, samo poskusi brutalnega in divjakega umesavanja v notranje zadeve naših narodov so »nesporna pravica«, ki si jo lahko prilasti sovjetska birokratska kasta, ne da bi mogel informbirojski »mirovni« kongres samo pomisliti, da je prav to najbolj značilna oblika skrivanja agresije za pojmi o »visjih interesih«.

Druga, kakor pritrjevanja sovjetski hegemonistični zunanji politiki tudi ni bilo pričakovati od informbirojskih mirovnikov. Lepo zveneče fraze, ki naj prikrijejo surovost in hegemonistične težnje sovjetske birokracije pa so samo okras, ki naj bi napravili ta nov organ sovjetske birokracije bolj privlačen in bližji tujim milijonskim množicam sveta. Toda časi, ko so množice uspeli ujeti na lepe fraze, minevajo. Delovno ljudstvo sveta čedalje bolj spoznava dvoiličnost teh informbirojskih »borcev za mir« in jih zaradi tega tudi zapušča.

Mac Arthur na bojišču

Tokio, 25. nov. — United Press poroča: General Mac Arthur je obiskal severozahodno fronto, kjer se je sestel s poveljnikom ameriške osme armade. Ko se je seznanil o poteku nove ofenzive, je Mac Arthur z letalom inspicial obmejno reko Jalu.

Nova skupina ameriških ujetnikov izpuščena

Tokio, 25. nov. Stab ameriške osme armade je sporočil danes, da so kitajske enote izpustile novo skupino 30 ameriških ujetnikov. Kakor o prvi, tako niso tudi o tej drugi skupini izpuščenih ujetnikov objavili nikakih podrobnosti.

Anglojaponska trgovinska pogodba

Tokio, 25. nov. — V Tokiu so sporočili, da bo japonska vlada podpisala novo dvostransko trgovinsko pogodbo z Veliko Britanijo in državami Britanske skupnosti narodov, ki bo veljala do sredine leta 1951. Obe državi bosta izmenljali za 184 milijonov funtov šterlingov blaga. Japonska bo dobavljala izdelke iz jekla in železa, tekstilno blago in gotove tovarniške izdelke v zamenjavo za volno, bombaž in žito.

Po poročilu United Press je vrhovni poveljnik zaveznikih sil na Japonskem odobril ta sporazum, vendar pa bodo sedanje omejitve o trošenju funtov šterlingov na Japonskem ostale še nadalje v veljavi.

POSVETOVALNA SKUPŠČINA EVROPSKEGA SVETA SKLENILA USTANOVITEV ZAHODNOEVROPSKE VOJSKE

Strasbourg, 25. nov. (AFP). Na večerajšnji zaključni seji posvetovalne skupščine Evropskega sveta je bila končana splošna razprava o vprašanju ustanovitve zahodnoevropske vojske ter izglasovana resolucija, ki določa takojšnjo ustanovitev zahodnoevropske vojske, v kateri bi enakopravno sodelovale tudi nemške enote. Za resolucijo je glasovalo 83 delegatov, 7 delegatov je glasovalo proti, 19 pa se jih je vzdražalo. Proti resoluciji so glasovali predstavniki zahodnoevropske so-

cialdemokratske stranke z obrazložitvijo, da resolucija ne določa politične enakopravnosti Zahodne Nemčije, marveč samo vojaško enakopravnost. Glasovanje se je vzdražali delegati skandinavskih držav in Velike Britanije.

Resolucija določa tudi potrebo po evropskem ministru za obrambo, ki bo opravljal svoje posle v sporazumu z ZDA in Kanado. Izglasovano resolucijo bodo predložili odboru zunanjih ministrov evropskega sveta.

Sovietska politika v Vzhodni Nemčiji

(Nadaljevanje.)
VI.
Tudi demontiranje nemške industrije, ki ga ne morejo težnja po uničenju nemške vojne zmogljivosti, ampak je njegovo izhodišče vseobča oblast zmagovalca nad premaganecem, šteje med tista dejanja sovjetske zasebene uprave, ki so hkrati a slabšanem gospodarskega položaja po-jajala pri nemškem ljudstvu odpor proti sovjetski politiki.
Zasedbena sila je v Vzhodni Nemčiji demontirala temeljito. Dogajalo se je, da je sovjetska uprava demontirala neko podjetje, pri tem pričala prizadeto delavstvo, da je dolžnost vzhodnonemškega gospodarstva vsaj nekaj prispevati k nadoknadi težke škode, ki so jo po krivdi fašističnega okupatorja utrpeli sovjetske republike, in jim prijateljsko svetovala, naj v lastno korist prično spodbetka, ter demontirano podjetje na novo postavijo. In ko so delavci to res storili, obrat obnovili ter bili na tem, da začne a proizvodnja, je zasedbena sila podjetje vdrgilo demontirala in ga odpeljala. To nio bili prav redki primeri. Ponekod se je take vrste demontaža ponovila kar trikrat.

Da bi nemško ljudstvo pomirili, je sovjetski maršal Sokolovski skupno z obema predsednikoma Enotne socialistične stranke (SED) Pieckom in Grottewohlom izdal v začetku 1947. l. službeno izjavo o zaključku vseh demontaž na ozemlju Vzhodne Nemčije. Kakor ponavadi je tudi to izjavo spremljala bučna propaganda o neverjetni veljkodnosti sovjetske zunanje politike. Toda, če so se po dani izjavi v Vzhodni Nemčiji res oddahnili, so kmalu potem bili tembolj razočarani. Kajti ne glede na svečane obljube je sovjetska zasedbena uprava še naprej neumiljeno nadaljevala z demontažami.

Politika demontiranja vzhodnonemške industrije je prizadejala vzhodnonemškemu gospodarstvu a povzročitvijo milijardne škode enega najtežjih udarcev.

Vprašanje zase so tudi reparacije, ki jih vzhodnonemško gospodarstvo daje Sovjetski zvezi iz tekoče proizvodnje. To vprašanje ne obstaja zato, ker bi morda nemško ljudstvo odklanjalo reparacije, ki Sovjetski zvezi pripadajo glede na prizadejano škodo. Prav tako tudi ne zavoljo tega, ker je treba plačevati reparacije Sovjetski zvezi, medtem ko so se jim zahodne velesile baje veljkodno odpovedale. (Kar seveda ne drži, ker so zahodne sile našle oblike in načine, da svoje zahteve zadovolje.)

Kar povečuje nezadovoljstvo nemškega ljudstva, je predvsem dvoilična politika sovjetskih oblasti tudi v vprašanju reparacij. Na eni strani navidezno odpušča in daje, v resnici pa jemlje, kjer le more, ne da bi upoštevala potrebe nemškega gospodarstva.

Maja meseca t. l. sta Sovjetska zveza in Poljska zmanjšali reparacijske zahteve do Vzhodne Nemčije za 50 odstotkov, zato — kakor je bilo rečeno v poročilu TASS-a — »ker je Demokratična Nemčija zavestno in pravilno izpolnjevala svoje reparacijske obveznosti 10 milijard dolarjev.«

Ne upoštevaje mnenje bivšega zunanjeja ministra ZDA Jamesa Byrnesa, ki pravi, da so sovjetske oblasti samo v prvih povojnih letih porabile v Vzhodni Nemčiji raznega blaga v vrednosti 14 milijard dolarjev, ima navidezna širokogrudnost sovjetske zunanje politike glede reparacij tudi trugo plat, ki so jo v Vzhodni Nemčiji skušali predvidno zamolčati, namreč: da mora Vzhodna Nemčija svoje reparacijske obveznosti iz tekoče proizvodnje še naprej oddajati po cenah, ki so veljale 1944. l. (in ki so kajpada izdatno nižje, kakor sedanje), in dalje, da Nemci niso smeli izvesti podražitve (ki so jo prav v tem času pripravljali) tistih industrijskih predmetov, ki jih na temelju gospodarske izmenjave pošiljajo v vzhodno država.

To se pravi, da je sovjetska politika tudi v tem primeru vzela iz žepa »darilo«, ga nemškemu ljudstvu in vsemu svetu pokazala z največjim poudarkom in gostobesednostjo, narkar je ta »poklon« neopazno zdrknil nazaj v široki rokav sovjetske birokracije.

So ist die Sowjetunion nicht nur der allmächtige große Handelspartner für Deutschland, Sie hilft uns nicht nur durch Lieferung von Nahrungsmitteln, Rohstoffen und Maschinen, Sie hat sich nicht nur dadurch als unser Freund erwiesen, daß sie die Reparationssumme auf die Hälfte gekürzt und viele Güter zurückgegeben hat. Die Sowjetunion hat uns gehalten, die Kurlandgewinner, Millarden und Kriegsbetrücker, die sich heute in Westdeutschland, bei uns befinden, unthätig zu machen. Sie ist der sichere Hort des Friedens in Europa. Sie hat unermüdlich unsere Bestrebungen für ein einheitliches, demokratisches und friedliebendes Deutschland unterstützt. Deshalb ist unsere Stimme, die wir am 13. Oktober den Kandidaten der Nationalen Front des demokratischen Deutschlands geben, auch ein Gebotnis der ewigen Freundschaft mit der Sowjetunion, dem besten Freund des deutschen Volkes, dem Bollwerk des Friedens in der ganzen Welt.

Naročenih slavospevov sovjetski birokraciji v vzhodnonemškem časopisju nikoli ne zmanjka. V tem se je zlasti odlikoval »Aufwärts« — predvolilni list »Nacionalne fronte«, ki je pred oktobrskimi volitvami še prav posebno goreče hvalil sovjetsko politiko v Vzhodni Nemčiji.

Poleg nekaterih drugih dejanj bodisi v gospodarstvu bodisi v notranji politiki (zastraševanje s permanentnimi »šitkamic«, politika nasilja in brezpopojne poslušnosti), ki so spremenila Vzhodno Nemčijo iz zasebene dežele v neke vrste rusko gubernijo, je še vrsta drugih vprašanj, ki so za nemško ljudstvo nadvse boleča.

Eno teh je vprašanje meje na Odra-Niži, to se pravi dežal, ki jih je po vojni prevzela Poljska.

Večer narodnih pesmi

Novinarsko društvo Slovenije priredi v ponedeljek 27. novembra, pred praznikom naših narodov, koncert slovenskih narodnih pesmi. Prireditelji so si zadali nalogo, nuditi širokemu občinstvu dostojno manifestacijo ob našem državnem prazniku in obenem postaviti umetniško kvaliteto prirediteljev, ki bo zapustila trajen otis. Za visoko umetniško raven jamčijo sodelavci, mladinski, moški in mešani zbor Slovenske filharmonije ter solista slovenskega narodnega gledališča Rudolf Franci in Ladko Korosec.

Mladinski zbor Slovenske filharmonije, ki ga vodi dirigent Avgust Suligoj, je bil ustanovljen pred podrgum letom in je od tedaj opravljal več 50 nastopov po raznih krajih Slovenije. Sestavlja ga okrog 70 pevcev in pevk, samih glasbenih talentov, ki jih je odlični dirigent in ozgojitelj A. Suligoj izbral iz raznih otroških domov in jih strnil v kvalitetno glasbeno telo. Danes je ta zbor že dosegel umetniško raven biosih »Trboveljskih slačkov«, ki so po zaslugi svojega ustanovitelja in dolgoletnega pevnopodje Suligoja prepotovali s slovenske pesnitje skoraj vsa Evropa. Mladinski zbor Slovenske filharmonije nadaljuje tradicijo »Trboveljskih slačkov« tem laže, ker užita oviransko podporo naših oblasti. Letos poleti je zbor nastopil na glasbenem festivalu v Opatiji in dosegel izreden uspeh. Zagrebško glasilo »Muzička revija« je pisalo o tem naslednje: »Pravo presenečenje in odkritje je predstojal nastop mladinskega zbora Slovenske filharmonije. Odlični in izkušeni dirigent Avgust Suligoj, ki se ga spominjamo z nastopom »Trboveljskega slačka« še pred drugo svetovno vojno, je dosegel s tem svojim otroškim zborom velike in zapudane predne uspehe. Čista intonacija teh izbranih mladinskih glasov, ritmična sigurnost in discipliniranost resnično presenečajo poslušalca, sneža interpretacija in doživljanje malih umetnikov pa ustvarja neposreden učinek. Posebno pomembno je dejstvo, da bo tako kvaliteten mladinski zbor znatno oplinal na rast nove mladinske zborovske literature.«

Mešani zbor Slovenske filharmonije je bil ustanovljen kot reprezentativni zbor, čigar naloga je, pričeti tam, kjer odneha zmožnost amaterskih zborov: pri velikih koncertnih formah. Zaradi tega je bil tudi izbor pevecov izreden pretehtan, saj so bili sprejeti res samo talentirani in obenem slabi pevci, iz istega razloga pa je tudi študij njihovih programov posegel v smer velikih form. Škerjančev Sonetni opec, Brauničarjev »Hlapec Jernej«, Haydnovi »Letni časi« in koncert Gallusovih del dokazujejo umetniško višino in usposobljenost zbora in njegovega dirigenta Rada Simončiča. Poleg teh velikih del pa je zbor naštviral skoraj vsa pomembna slovenska zborovska literatura in jo tudi z uspehom tolmáčil občinstvu, o čemer pričajo številni nastopi (preko 100). Mešani zbor Slovenske filharmonije je številčno tako močan — saj šteje preko 90 članov —, da lahko nastopa v vseh treh oblikah zborovskega petja: kot mešani, moški in ženski pevski zbor. Moški zbor, ki je med drugim nastopil tudi na koncertu Gallusovih

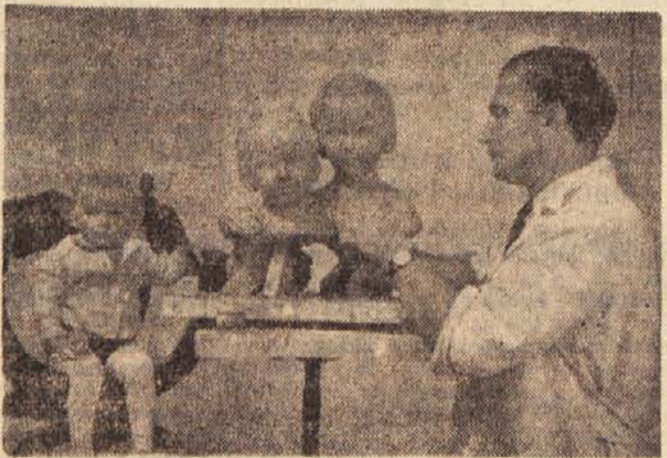
skladb, se je že večkrat predstavljal kot glasovno uranovosežen, kompakten, soež in močan zbor z odlično intonacijo in velikim smislom za muzikalno oblikovanje.

Tenorist Rudolf Franci in basist Ladko Korosec sodita med najboljše pevce ljubljanskega opernega gledališča; to sta dokazala tako na opernem kot na koncertnem odru, kjer sta z odlično tehniko in muzikalno interpretacijo ustvarila že dovolj kvalitetnih, umetniških večerov.

Vsi ti sodelavci novinarskega koncerta so brez doma zanesljivo porok, da bo večer slovenskih narodnih pesmi pomemben kulturni dogodek. V. L.

Stane Keržič: BRATEC IN SESTRICA

S talentom, ki ga je dokazal po vojni na Akademiji za likovno umetnost, si je kipar Stane Keržič leta 1949 zagotovil vstop v dvoletno specialno šolo pri kiparskem mojstru Fr. Smerduju. V nasprotju s talentiranim sovrstnikom, impulzivnim Stojanom Batičem, ki naglo ustvarja plastike večjega formata in pri tem pogosto podreja forme čustveni razgibanosti, dela Keržič počasi in premišljeno. Že od vsega začetka velika samokritičnost do svojega dela se mu je ob študiju znamenitih plastik italijanskih mojstrov lani še bolj razvila. Prav zato lahko razumemo, zakaj imajo vsa njegova dosedanja dela bolj značaj siste-

Knjižica lepih zgodb o živalih in ljudeh

Domače čtivo, v katerem je beseda o živalih, je našim otrokom vedno dobrodošlo. Če bi stikali za vzroke, zakaj so naša starejša kot novejša tovrstna književna dela pri najmlajših tako priljubljena, bi jih našli več. Poglavitni pa bo ta, da malokdo od odraslih tako živo čuti z živaljo in se tako dovršeno spozna z njo, kakor prav oni. Nedolgo tega je izšla Seliščarjeva zbirka dogodivščin s partizanskimi mlumi in pionirji so jo hlastno prebrali. Tudi »Zgodba o živalih«, ki jih je napisal Milan Šega, a izdala sedaj Mladinska knjiga v svoji Pionirski knjižnici, se obeta podoben sprejem. Za to ne potrebujemo posebnega priporočila, le med otroke naj pridejo in same bodo govorile zase.

V prikupni, čeprav skromno opremljeni knjižici z nazornimi ilustracijami Nikolaja Omerse je šestero zgodbic. To niso le zgodbe o živalih, temveč večidel zgodbe o ljudeh, ki se z njimi srečujejo. Pisatelj jih pripoveduje na slabih eto straneh vedno v prvi osebi in so ali njegova lastna doživljanja ali pa jih sporoča otrokom iz druge roke. Napisane so vse zelo zanimivo, nekatere tudi s tisto napetostjo v pripovedovanju, ki jo zahtevajo neučakani mladi bralci. Njihova velika odlika je lep, tekoč jezik, zgleden za mladinske pisatelje.

Zgodbe začnejo s poglavjem: »Dvoje srečanj z divjim zajcem« in te vsebujejo pravzaprav več zgodbic. Ob teh, kakor tudi ob ostalih, razgane pisatelj za čas pred in po narodnoosvobodilni vojni znane sličice. Prvo poglavje obsega n. pr. piščevce spomine iz gimnazijskih let, ko se je zbudila v njem želja, da bi se polžiče epoznal z divjim zajcem; prvo resnično srečanje z njim nas seznanja z drobnim iz življenja tih pobeglih slovenskih internirancev v Italiji leta 1943 in meče svetlo luč na del italijanskega ljudstva, ki jih je podpiralo; drugo srečanje na Gorenjskem po osvoboditvi pa mimo grede osmeči po svojem prejšnjem življenju ja-

Sodeč po časopisu bi gospodarsko razgibanemu Kranju ne pripisali kdo ve kako velike kulturne dejavnosti. Pa ni tako.

Poglejmo samo ljudskoprosvetno delo. Žarišče tega je v centralnem sindikalnem kulturnoumetniškem društvu »France Prešeren«. Nad 270 delavcev in nameščenecv se v njem umetniško razvija, vzgaja sebe ter bližnjo in daljnjo okolico: najbolj hodijo na turneje celo v bratske republike. Moškemu pevskemu zboru — trikratnemu prvaku Slovenije — se je lani pridružil novi, ženski. Po delovni vnevi se z njima lahko meri le godba na pihala. V društvu so še orkester, pionirski harmonikarski zbor, folklorna sku-

pina in likovna sekcija. Letos je društvo ustanovilo tudi glasbeno šolo, kjer se lahko vsakdo, uči raznih instrumentov. Prav tako je novost v društvu igralska družina. Gogoljev »Revizor« bo še letos njena prva predstava na Sindikalnem odru. Tako ima Kranj sedaj dva odra (če ne štejemo manjših po delovnih kolektivih), poklicnemu »Prešernovemu« bo Sindikalno gledališče, vsaj za enkrat, lahko precej resen tekmeč, ker so v slednjem tudi priznani kranjski igralci, ki so do profesionalizacije »Prešernovega« gledališča tam nastopali (Vajt Jela, Stuhec Marko in tako dalje).

Nastevanje sekcij v društvu seveda zelo malo pove, podroben pregled dela pa bi bil predolg. V kratkem povedano: sekcije so utrjene in delavne. Po večini so prerašle povprečno umetniško raven okrajnih zmagovalcev, najboljše tudi oblastnih.

Mnogi delovni kolektivi so še posebej osnovali, če že ne društva, vsaj posamezne umetniške skupine. »Tone Retelje« združuje v dramatski sekciji, orkestru in moškem pevskem zboru delavce in nameščence »Inteksa«. Čeprav delata zbor in igralska družina bolj priljubljenost, je društvo napravilo že lepo število obiskov po gorenjskem podeželju. Prav tako tudi »Stane Kovačič« iz »Ilekra« s pevskim zborom, folklorno skupino in igralsko družino. Njegov filmski krožek je na primer samo v »Tednu tehnike« imel v 18 vaseh kinopredstave »Tiskanina« eicer družstva še nima, pridno pa delata folklorna skupina ter dramska družina, in v »Pletenici« ženski pevski zbor. Le v »Savi«, kjer imajo lepo dvorano, pevovodje in vse potrebne pogoje, da bi društveno zaživel, ni zaenkrat še nič drugega kakor silno navdušenje — da društvo lahko ustanovijo!

Res je, da je kulturno delo v kolektivih več ali manj kompanjsko in nenačrtano, a delo je vendarle.

Poleg naštetih sindikalnih ima Primskovo, ki je sedaj priključeno mestu, še posebej svoje kulturnoumetniško društvo z igralsko družino, pevskim zborom, lutkovnim odrom in dobro knjižnico. Lani so v društvu organizirali celo dober izobraževalni tečaj. Dobro voljo so pokazali tudi v Strazišču, le da je v društvu pevski zbor kmalu po začetku dela onemel, folklorna skupina pa pokaže le od časa do časa nekaj življenja. Knjižnici, oziroma knjižničarju in dramski družini — vsa čast.

Toliko o društvenem delu. Uspehe, ki jih je zlasti centralno društvo »France Prešeren« doseglo, pa lahko prav prečeno šele, če poznamo pogoje, pod katerimi njeni člani delajo. Kljub temu, da ima Kranj svoj Sindikalni dom, so bila sindikalna društva (in nekatere sekcije po tovarnah) brez zadovoljivih in zadostnih prostorov za vaje in za prireditve. Sindikalni dom — že ime samo pove — je last sindikalnega sveta, posredno pa sindikalnih društev. Stavba je bila že pred vojno zgrajena v kulturne namene. Veliko dvorano, ki naj bi služila za koncerte in večje prireditve, je po vojni s pogodbo vzelo v najem kinopodjetje MLO Kranj. Za dve leti, dokler si ne zgradijo večjih, lastnih prostorov, so rekli. Dve leti sta že zdavnaj mimo, a kinopodjetje še trdno vztraja na »starih pozicijah«, ker si ni oskrbelo lastne dvorane, čeprav mu potrebni sredstva ni primanjkovalo. Za vsak koncert, ki ga hočejo imeti kulturnoumetniška društva v svoji dvorani, je prava besedna vojska, zlasti če je na sporedu film, »ki gre«. Takrat niti 3000 do 3500 din, s katerimi si društva drugače dobijo za en večer pravico do lastne dvorane, ni dovolj.

Z izselitvijo kinopodjetja (verjetnost pa je zelo majhna, čeprav je v neposredni bližini Sindikalnega doma predvojna kinodvorana danes spremenjena v skladišče), bi se koncertno življenje v Kranju zelo poživelo, pa tudi gostovanja od drugih bi bila lahko pogostejša. Zaradi kinopredstav tudi male dvorane Sindikalnega doma društva v popoldanskih in večernih urah ne morejo vsestransko izrabljati.

Tako je »France Prešeren« z vsemi sekcijami, razen likovne, ki ima svoj lasten provizorij, gost tujih zborov. Med drugim odstopa pevskim zborom in komornim instrumentalnim ansamblom (trio, kvarteti itd.) prostor Nižja glasbena šola, oziroma njen direktor tov. Lipar, ki zbora vodi in je tudi podpredsednik društva. Glasbena šola je dobro izrabljena. V treh učilnicah se šola 161 učencev, med te ni vstetih 93 učencev glasbene šole »France Prešeren«, ki so našli tu zavetišče. Zvečer pa še pevci. Eno samo pisarno na primer uporabljajo tudi tri učne moči za učilnico. Teoretični del pouka so morali zaradi take gnetične premetitve na Prvo državno gimnazijo, da gre delo kolikor toliko nemoteno naprej.

Štiska za prostore pa vendarle ne bi bila tako velika, če bi v Glasbeni šoli starih sob ne zasedali privatniki. Direktor šole tov. Lipar že pet let zastopa pisarne na MLO in ustno nagovarja njegove člane za izselitev štiričlanske družine in neke privatnice iz šolskih prostorov. Ob tako naglem porastu prebivalstva v industrijskem Kranju je stanovanjsko vprašanje res pereče, vendar ne gre, da bi ga reševale šole!

Prihodnje pomlad bodo dobila kranjska kulturnoumetniška društva svoje prostore. Okrajni sindikalni svet je dobil denarna sredstva za prizidavo novi prostorov k Sindikalnemu domu, kjer bodo lahko vadile vse »Prešernove« sekcije kakor tudi sekcije ostalih društev, ki so brez lastnih dvoran. Pri graditvi so prostovoljna delovna sila kranjski delavci in nameščenci. Kredit, ki ga je dobil Sindikalni svet, je tako velik, da bo dovolj sredstev tudi za preureditev sedaj dokaj neomotrno urejenega Sindikalnega doma. Takoj ko bodo dokončali s prizidavanjem novih prostorov, se bodo lotili Doma, da ne bi kredit zapadel. Nastane pa vprašanje, kam s kinopodjetjem, ki bo tedaj gotovo še tam? Čas bi bil, da bi tudi člani kinopodjetja in MLO že pričeli resno misliti na to.

Odnos MLO do ljudske prosvete in njenih delavcev je precej brezbrizen. Le pred proslavami in akademijami poznajo društva. Ko gre za sestavo programa, to je nekaj dni pred slovesnostmi, jih prosijo za pomoč. Ob raznih družabnih prireditvah pa se na primer zgodi, da kakor Zveza borcev, pozabijo na kulturnoumetniška društva in plačujejo raznim dvim muzikantom (tako imenujejo glasbene »samorastnike«, ki podcenjujejo igranje po notah) za nekvalitetna izvajanja.

Se nekaj o ljudski univerzi v Kranju. Prva povojna leta so bila predavanja na univerzi redno enkrat na teden. Obisk je bil dober. Sedaj, ko je vodstvo v drugih rokah, pa je delo zaostalo, čeprav niti predavateljev, ki bi bili pripravljeni brez plačila delati, niti poslušalcev ne bi primanjkovalo. Ničče ne more zahtevati, da bi poverjenik za prosveto pri MLO, ki je obenem njegov podpredsednik, član stanovanske komisije, po poklicu upravitelj osnovne šole, ki zaradi pomanjkanja učnih moči tudi v šoli poučuje, sam za vse skrbel. Skrb za novo, bolj delavno vodstvo ljudske univerze, pa bi bila njegova dolžnost.

Kratek pogled v knjižnice: za enkrat ima Kranj dovolj obsežno sindikalno knjižnico, a skromno čitalnico. Treba bi misliti tudi na samostojno pionirsko, oziroma mladinsko knjižnico. Saj je v mestu okoli 3000 solarjev raznih vrst. Ustanovitev take knjižnice je tembolj umestna, ker starejši radi posegajo po mladinskih knjigah in je zato mladina večkrat prikrajšana pri nabavljanju sebi primernih čtiva.

Ne kaj sto metrov stran od okrajne sindikalne knjižnice stoji že dve leti zaprtja Ljudska knjižnica z lepo knjižno zbirko. Tako čuvanje knjig res ni potrebno, in to v času, ko na primer delavci v bližnjih Čirčah ne morejo priti do lastne knjižnice.

Formalno je letos pomlad Kranj dobil tudi študijsko knjižnico. Knjige že imajo in ko bosta inventariziranje in ureditve katalogov končana, bo začela knjižnica redno poslovati. Kam

NOVE KNJIGE IN REVIEJE

- Mira Pucova: Operacija. Drama. Knjižnica slovenskega gledališča 27. Slovenski knjižni zavod v Ljubljani 1950. Strani 94.
A. F. Linhart: Zupanova Miska. Garlick-Smole: Varh. Komedia. Knjižnica slovenskega gledališča 28. Slovenski knjižni zavod v Ljubljani 1950. Strani 86.
Ostrovski A. Nj. Gorosce sree. Komedia. Knjižnica slovenskega gledališča 25. Slovenski knjižni zavod v Ljubljani 1950. Strani 148.
Zola Emilje: Napad na mltn. Novela. Mala knjižnica 32. Slovenski knjižni zavod v Ljubljani 1950. Strani 34.
Li-Tai-Po: Pesmi. Polovani Aloid Gradnik. Mala knjižnica 33. Slovenski knjižni zavod 1950. Strani 46.
Zweig Stefan: Tri novele o ljubezni. Mala knjižnica 34. Slovenski knjižni zavod v Ljubljani 1950. Strani 100.

»ZMAJEVO SEME«

Ze veste — v Ljubljani predvajajo te dni lep ameriški film v dveh delih »Zmajevno seme«. Delo je nastalo leta 1944, takrat, ko se je tudi Ameriki zahotelo pomembnih stvaritev, ki naj podžgejo narodnoosvobodilni boj, brez katerega navsezadnje ne more biti miru. Segli so tedaj po pisateljici Pearle Buck in posneli istoimenski roman, v katerem — kot že v drugih — seznanja novi svet s starim, kitajskim. Po knjigi, oziroma filmu »Dobra zemlja gledamo torej po dolgih letih spet odlomek o Kitajski, tokrat iz njene nedavne zgodovine. Za nas je film še posebej zanimiv, saj je v njem tudi nekoliko naše poti.

Film ni le slikovit prikaz dogajanja med tridesetimi in štiridesetimi leti na Kitajskem, ne odlikuje ga le zastavljanje in humano reševanje nekih problemov, kar naj končno rodi »zmajevo seme« — nove ljudi, ki bodo znali živeti — to je prava epopeja ljudskega razvoja. V velikih dneih, ko hitreje zorijo ljudje, postajajo ali veliki ali majhni, se tudi preizkušajo najrazličnejši odnosi, tako med mestom in vasjo, možem in ženo, starši in otroki, kot je na tehnicni vsa preteklost s starimi resnicami. Šegami, predsojdi. In vse se kreše — kuje ali krha ob središčnem odnosu, odnosu do domovine. Ko je ta v nevarnosti, je v nevarnosti vse.

Poglejmo samo Ling Tanovo družino.

Kot vedno, jo najdemo na riževih poljih, kjer se Ling Tan trudi, da čim več naredi, preden zaide sonce. Sinovi, ti mislijo pač tudi na drugo, mladi so

še. Srednjemu na primer roji po glavi žena, Biserka, ki je kakor zahodnik: če hoče k njej, če se je le dotakne, je ni več, se ji duša skrjuje. Domači so mnenja, da jih je ženituj posredovalec z njo opeharil, da pa bi ji moževa palica pomagala. No, srednji brat tega ne zmore, rad ima ženo, ki zna misliti, čeprav drugače kot on. Kupil ji bo zaželeno knjigo in Biserka bo začutila, da je nima samo zato, da mu rodi otroke in pripravlja jed.

Tudi z ostalima sinovoma je Ling Tan zadovoljen. Naučil jih je ceniti mir in »če človek živi spodobno, mu ne škodi še takšno zlo, premaga ga«, jih je opominjal. Prav tako se razume z ženo. Tudi če jo preživi, se ne oženi več, ji včasih objublja. Niti tuji, ki baje živijo na drugi strani zemlje — vsaj tako mu razlaga učeni bratrance — ga ne motijo preveč. Tam je itak vse narobe: »Otroci se rode z belimi lasmi, pisati začno z napačne strani, namesto starosti občudujejo mladost in baje tudi hodijo z glavo navzdol.« Huje vznemirja Ling Tana novica, ki jo je Biserka davi prinesla iz čajnice, tja pa študenti iz mesta: da so vdrli v njihovo zemljo Japonci, ki nosijo v ustih laž in v rokah smrt.

Sicer pa se je kmalu sam prepričal o tem. Po zraku so pričele prihajati letelce ladje in spuščati srebrna jekla, ki povsod povzročajo ogenj in razdejnanje. Sosednje mesto je že v plamenih in Ling Tan že daje zavetje zetu — trgovecu Wu Lienu in njegovi družini. Vas pa je postala otok sredi reke bežečih ljudi, ki ne morejo teči dovolj hitro, da bi pozabili grozo, ki je za njimi.

Kaj je desnica? Vsek jo gleda s svojimi očmi. Srednji brat in Biserka zapuščata zemljo, pridružila se bosta mestnim ljudem, ki nosijo s seboj tovarno in se nastrno umikajo. Delaji bodo topove in krogle za armado, ki brani domovino pred tuji. Ostali Ling Tanovi ljudje se s svoje zemlje ne premaknejo. Zet Wu

Ling Tan

Lien celo trdi, da je sporazum boljši kot vsak pogum. A tudi dostojanstveni sprejem ni ganil sovražnika, ki se mu hoče »vina in ženske«. »Kaj vse sem videl to noč« je zjutraj zajokal najmlajši brat in Ling Tan, ki je zgubil snaho, bo poslal zadnja sinova v hribe, da izplačajo hudiče, jih streto kot uši.

Sicer ni nikakršnega »jutri« več. Wu Lien pa se bo vrnil v mesto; vedno je bil za mir, vsemu, kakšen, da

bo le lahko trgoval. Sovražnik ga je vesel, kako pa bi mogli pokoriti deželo brez izdajalcev? In Wu Lien pomaga vzdrževati »red« in kupčuje z opijem, ki z njim Japonci, poleg orožja, uničuje njegove rojake.

V deželi pa je lakota in kuga. Ljudje bližnjo, postajajo zverj — sovražnik pa se reži. Ling Tanu je pobralo oba vnuka. »Kaj je hiša brez otrok. Prekleti, ki delajo vojne! Zakaj se pošteni in miroljubni ljudje ne združijo in uničijo tiste...?« Ko bo dobil vest, da mu je Biserka rodila novega vnuka, se bo Ling Tan pomiril in se na pomlad sam vprege v plug, da poseje seme, ki ga je sovražnik preštel, preden mu ga je izročil.

Ce hočejo živeti, morajo zdaj krasti samim sebi. Tudi iz svobodnega ozemlja so jim sporočili, naj, kot bolhe psa, mučijo sovražnika. Delati morajo skupno kot prsti ene roke. K Ling Tanu so se vrnil sinovi, da iz bunkerja pod hišo organizirajo napade in sabotaže. Tudi Ling Tan in njegova žena zagrabita za puške in ubijeta. — A ne ubijajo vsi enako. Ling Tan zasovraži svojega tretjega sina, ki je postal pravi koljatič. — Wu Lien, ki je s sovražnikom eno oko in eno uho, končno izve, kje je center odpora. Medtem ko moški govorijo, kaj zdaj, ukrepano ženske: Biserka bo zasturpila pikano japonsko gospodo in pogubila izdajalskega svaka.

Spet se je obrnilo leto, okupacija pa je vedno hušja. »Sovražnika ne bomo ugnali, dokler ga sami hranimo,« so ugotovili na svobodnem ozemlju in ukazali, da kmetje požgejo svoje hiše in polja ter pridejo za njimi. Da bi zapustili svojo zemljo? Ling Tan še ni pripravljén. Ne ve, da mu je zemlja domovina le v miru in svobodi, da hoče

obdržati le prgišče mrtve grude, da pa bo pri tem izgubil domovino. »Mladi zdaj odločamo,« mu je zabrusil tretji sin in celo dvignil roko zoper njega. Ljudje, kot je tale njegov sin — pomislil Ling Tan — delajo vojno. Šele Biserka mu je odprla oči. »Kako bi mogel biti tretji brat drugačen? Se mar nismo vsi spreminili? Ali bomo sploh še kdaj ljudje, če čimprej ne preženemo tuja? Naučimo sem se streljati in nato dojditi otroka. Že zdaj brusi svoje zobke na patronah. Samo če izženemo nasilneža, ga še lahko naučimo dostojnega življenja. A če strahote ne bodo prenehale, kakor ga na naučimo poštenosti, ko pa bo moral lagati in slepariti, da bo lahko živel, kako bo sočuten, ko pa bo moral ubijati, kako bo veroval v človeštvo, ko pa bodo v sami rodbini izdajalci.«

In Ling Tan je z ostalimi vaščani začel dom in polje ter zapustil svoje ozemlje, ni pa izgubil upanja, saj je nosil s seboj otroka, »zmajevo seme«, seme nove Kitajske.

Čeprav je v filmu precej večerniško nanizana materiala in so marsikje opazne kulise, niti ni vse v redu z maskami, potegne gledalec lepa, napredna vsebina za seboj. Najsi je vojno-propagandni poudatek še tako močan, je vse-skozi motiviran in posledica človekoljubnih načel, ki jih izpoveduje vsi film. Poleg razvojno risanih značajev, ki razen tujih sovražnikov tudi niso črnobeli, prijetno preseneča slikovit jezik, ki pripomore marsikateri semi do pozicije oziroma »friske Režiser Jack Connay zaradi epke širine dela sicer ni mogoč je poglobitj v detaļih, vsekakor pa je ustvaril mogočno sliko ljudstva, ki se je zavedlo svojih pravic in dolžnosti.

